

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติที่แพร่กระจายเข้ามาอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนาสังคมไทยด้านอื่น โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ ดังนั้นเมื่อสังคมให้ความสำคัญด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ แนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยจึงเปลี่ยนจากการดำเนินชีวิตแบบพึ่งตนเองมาเป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ มากขึ้น เกิดมีค่านิยมด้านวัตถุและมุ่งรักษาผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนรวม โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และวิธีการที่จะได้มาซึ่งวัตถุว่าถูกต้องหรือไม่ ก่อให้เกิดความวุ่นวายภายในสังคม ทำให้สภาพคุณธรรม จริยธรรมของคนไทยเป็นปัญหา ที่เห็นได้ชัด คือ ด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย และความเมตตากรุณา จึงมีการก่อตั้งอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น (คณะอนุกรรมการการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม, 2535, หน้า 1) นอกจากนี้ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวไทยในปัจจุบัน ยังส่งผลให้พ่อแม่มีเวลาเลี้ยงดูและอบรมบ่มนิสัยอันดีงามให้แก่บุตรหลานน้อยลง จึงขาดความอบอุ่นในครอบครัว ดังเช่นข้อมูลจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดอุบลราชธานี ในปี 2539 จำนวน 1,153 คน ปี 2540 จำนวน 1,338 คน ปี 2541 จำนวน 1,333 คน ส่วนมากกระทำผิดเกี่ยวกับยาบ้า ลักทรัพย์ และขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บสาหัส หรือตาย (งานทะเบียนรับตัวเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดอุบลราชธานี, 2541, หน้า 9)

ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แนวทางหนึ่งที่จะป้องกันและลดลงได้ คือ การส่งเสริมและการพัฒนาจริยธรรม เนื่องจากจริยธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์กับมนุษย์และสังคม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคมถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน ชีวิตมนุษย์คือกายกับจิต การกระทำทั้งปวงล้วนสำเร็จมาจากจิต

จิตนํากาย (ประภาสรี สีหอำไพ, 2540 หน้า 40, 249) จริยธรรมเป็นตัวควบคุมให้ชีวิตดำเนินไปตามแนวทางที่ดีงาม รวมทั้งจะเป็นพื้นฐานของความสงบสุขในสังคมได้ ดังที่ วศิน อินทสระ และคณะ (2538, หน้า 5) กล่าวว่า จริยธรรม มุ่งให้คนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่ควร ช่วยกำจัดทุกข์ทั้งส่วนบุคคลและสังคม หรือช่วยให้สามารถเอาชนะทุกข์ได้โดยเด็ดขาดอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต เมื่อบุคคลประพฤติปฏิบัติแล้วย่อมช่วยลดยุทธภัยต่าง ๆ ทั้งส่วนตัวและสังคม ช่วยให้บุคคลอยู่เป็นสุขปราศจากปัญหา เมื่อปัจเจกชนอยู่เป็นสุขย่อมทำให้สังคมเป็นสุขไปด้วย เพราะสังคมเป็นหน่วยรวมของปัจเจกชน

นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2538, หน้า 50) ยังได้กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพของเยาวชนและประชาชนไทยนั้น จุดมุ่งหมายในการพัฒนาก็คือ ต้องการให้เป็นคนดีและคนเก่ง ซึ่งหมายถึง การเป็นผู้ที่มีศีลธรรม จริยธรรมสูง และทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ดังที่แผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดไว้ว่า การศึกษาพึงมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม เคารพและรักษากฎเกณฑ์ของสังคม ทำงานด้วยความอดทนมากกว่าการหวังผลสำเร็จด้วยวิธีลัดที่ขาดคุณภาพ ให้คนยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่แต่ละคนนับถือ รู้คุณค่าวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของคนไทยควบคู่ไปกับการเปิดรับ และเลือกรับวัฒนธรรมต่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539, หน้า 24-25) อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ที่ผ่านมายังมิได้ให้ความสำคัญแก่เด็กและเยาวชนเท่าที่ควร

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) โดยระบุอย่างชัดเจนในแนวดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักสูตรเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในข้อที่ 7 คือ การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องการเสริมสร้างค่านิยม รวมถึงการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ และในข้อ 8 คือ การเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุในจุดมุ่งหมายว่า ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และความเมตตากรุณา ควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้รายวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล เป็นวิชาบังคับเลือกในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีนี้มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนวิเคราะห์และเห็นคุณค่าในการฝึกคุณธรรม จริยธรรมที่เป็นหลักในการดำเนินชีวิต สามารถเลือกแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ในอันที่จะพัฒนาตนเองทั้งถิ่น และประเทศชาติ ตลอดจนเสริมสร้างตนเองให้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 ข, หน้า 5, 52)

การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จึงเป็นหน้าที่ของสถาบัน การศึกษาหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการอบรมบ่มนิสัย และการถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนนั้น ส่วนหนึ่งย่อมอยู่ในความรับผิดชอบของครู โดยเฉพาะครูผู้สอน สังคมศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2533 ในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น มีจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ซึ่งระบุเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ แต่ สภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมยังไม่ประสบผลสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ปัญหาด้านการเรียนการสอนจริยธรรมเป็นการสอนตามตำรามุ่งการท่องจำมากกว่า การวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ เป็นผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน มีค่านิยม และ จริยธรรมที่ไม่พึงประสงค์ รวมทั้งไม่สามารถเฝ้าหาความรู้อย่างมีหลักการ รู้เท่าที่ครูบอกบางที่ อาจจะรู้น้อยด้วยซ้ำไป ทั้งนี้เพราะนักเรียนขาดประสบการณ์ในการฝึกให้คิดอย่างเป็นระบบ ขาด การฝึกฝนอบรมด้าน คุณธรรม จริยธรรม นอกจากนี้ ครูและบุคลากรในสังคมยังไม่เป็นตัวอย่าง ที่ดีให้แก่นักเรียน ทั้งในด้านความประพฤติส่วนตัว และการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 ก, หน้า 2-3) และพบว่า ครูผู้สอนจริยธรรมโดยส่วนมาก มีความรู้เรื่องจริยธรรม และวิธีการจัดการเรียนการสอนยังไม่ดีเท่าที่ควร วิธีสอนไม่น่าสนใจ และ วิธีการประเมินผลเน้นความรู้ ความจำ เนื่องจากครูขาดความรู้ ความเข้าใจ โดยเฉพาะ วิธีการวัดพัฒนาการด้านจิตใจของผู้เรียน (คณะอนุกรรมการการศึกษาแนวทางการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม, 2535, หน้า 22) สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่เยาวชนไทยมีความรู้แต่ขาด คุณธรรม จริยธรรมที่ดี

เมื่อภาระในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของครู โดยตรง การอบรมสั่งสอนให้เด็กเกิดความเจริญงอกงามในคุณธรรมด้านต่าง ๆ การจัด กระบวนการเรียนการสอนที่จะให้เกิดผลดีนั้นต้องอาศัยหลักหลายอย่าง จรินทร์ สกุลถาวร (2534, หน้า 162-163) กล่าวว่า ครูสอนจริยธรรมต้องมีเทคนิคการสอนอย่างดี การสอนให้สนุก และให้ได้ผล ประกอบด้วยการจัดกลุ่มคิดปัญหาและแก้ปัญหา การเล่านิทาน การแสดงประกอบ การสอนสุภาษิต เรียงความปากเปล่า การใช้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ การใช้คำประพันธ์และ เพลงประกอบการสอน นอกจากนี้ โกศล มีคุณ (2533, หน้า 2-3) ยังได้กล่าวไว้ว่า สิ่งที่ควรเน้นเพื่อปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมให้แก่เยาวชน คือ ความรู้เชิงจริยธรรม เจตคติ เชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรม และเหตุผลเชิงจริยธรรม ในความเป็นจริงเหตุผล

เชิงจริยธรรม หรือความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้หลักการหรือเหตุผลที่เหมาะสมยังเน้นกันค่อนข้างน้อย ซึ่งปกติแล้วบุคคลแต่ละคนจะมีความสามารถในการตัดสินใจ และให้เหตุผลในระดับใดระดับหนึ่ง เขาจะใช้หลักหรือเหตุผลในการตัดสินใจ ปัญหา หรือข้อขัดแย้งที่ได้พบ และความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้หลักการหรือเหตุผลที่เหมาะสม จะพัฒนาขึ้นตามความสามารถทางสมองและประสบการณ์ทางสังคม ดังนั้นหากมีการช่วยฝึกฝนก็อาจพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าว การสอนจริยธรรมแก่เด็กจะบรรลุเป้าหมายและเป็นผู้มีจริยธรรมอย่างแท้จริงนั้น ทำได้ด้วยการสอนให้เขามีหลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมที่ถูกต้อง เพราะหลักจริยธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลได้ใช้ในการแก้ปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรมระหว่างบุคคล หรือเป็นแนวทางสำหรับการประพฤติและเป็นเหตุผลสำหรับการตัดสินใจปฏิบัติ ซึ่งหลักการจริยธรรมที่กล่าวถึงก็คือ “ความยุติธรรม” หรือความสามารถใช้หลักการทางจริยธรรม เรียกว่า ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538, หน้า 174) ยังกล่าวว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นลักษณะทางจิตอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมการทำงานดี ละเว้นความชั่ว ควรได้รับการเสริมสร้างและพัฒนาหรือควรเน้นให้การเสริมสร้างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ เป็นจุดมุ่งหมายเชิงปฏิบัติของการสอนจริยธรรมด้วย

ด้วยเหตุนี้ “เหตุผลเชิงจริยธรรม” จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสอนจริยธรรมและสมควรศึกษาหาวิธีการในการยกระดับความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนไทยให้เหมาะสมกับความสามารถและการพัฒนาที่แท้จริงของเขา โรงเรียนมอบหมายการสอนจริยธรรมให้แก่ครูทุกคน ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึง วิธียกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมแล้ว การให้แสดงบทบาทหรือบทบาทสมมติ (Role-Playing) จัดเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อการปลูกฝังจริยธรรมได้ดี ดังที่ จินตนา สุขมาก (2536, หน้า 227) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นการฝึกการแก้ปัญหา และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลวิธีหนึ่ง เพราะในสถานการณ์ และบทบาทที่สมมติขึ้นมาให้สอดคล้องกับสิ่งที่เป็นอย่างจริงนั้น มักจะมีปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ แฝงมาด้วย บทบาทสมมติช่วยในการสอนได้มาก โดยเฉพาะในด้านการสอนสังคมศึกษา นอกจากนี้ สมพงษ์ สิงหะพล (2536, หน้า 182) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติ คือ การให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ที่จะช่วยให้เขาเข้าใจ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ กระบวนการแสดงบทบาทสมมติ นับเป็นตัวอย่างพฤติกรรมซึ่ง ๆ หน้าที่เกิดขึ้นในขณะนั้น โดยเป็นการจำลองสถานการณ์ที่ช่วยให้นักเรียนได้สำรวจความรู้สึก เข้าใจเจตคติ ค่านิยม การรับรู้ของตนและผู้อื่น พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและศึกษาเนื้อหาวิชาที่เรียน ประพนอม เดชชัย (2536, หน้า 70)

ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า บทบาทสมมติเป็นสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมานั้น แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทที่ตนถูกสมมติขึ้น โดยให้แสดงออกมาตามธรรมชาติของบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตัวเองเป็นหลัก วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง และช่วยให้บรรยากาศในการเรียนเป็นไปอย่างสนุกสนานน่าสนใจอีกด้วย

อุบลราชธานี เป็นจังหวัดใหญ่ประกอบด้วย 20 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ และในแต่ละอำเภอประสบปัญหาสังคมในหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น คดีอุกฉกรรจ์ และสะเทือนขวัญในรอบปี 2540 มีจำนวน 60 ราย จับกุมได้เพียง 39 ราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่า ในปี 2540 มีทั้งหมด 2,416 คดี ได้ผู้ต้องหาพร้อม 2,687 คน และ ในช่วงเดือนมกราคม – พฤษภาคม 2541 มีทั้งหมด 2,002 คดี ได้ผู้ต้องหาพร้อม 1,296 คน (ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี, 2541, หน้า 11-12) ด้านการกระทำผิดกฎหมาย พบว่า ในเดือนกรกฎาคม 2541 มีผู้จับกุมกระทำผิดกฎหมายถึง 88 ราย และจับกุมรถที่อุปกรณ์ไม่ครบถ้วนจำนวน 205 ราย (งานสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดอุบลราชธานี, 2541, หน้า 2)

ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายขึ้นทั้งในชุมชนเมือง และ ชุมชนท้องถิ่นชนบทที่ความเจริญกำลังขยายตัว สำหรับท้องถิ่นอำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนประชากรเมื่อเดือนสิงหาคม 2541 รวมทั้งสิ้น 120,943 คน จากสถิติการปราบปรามอาชญากรรมของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเชียงใน พบว่า ระหว่างเดือนมกราคม 2541 ถึงสิ้นเดือนพฤศจิกายน 2541 เกิดคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ จำนวน 21 ราย จับกุมได้ 21 ราย คดี ประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และเพศ จำนวน 135 ราย จับกุมได้ 96 ราย คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ จำนวน 99 ราย จับกุมได้ 99 ราย คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย (อาวุธปืน พนันทั่วไป กินรวบ ยาบ้า กัญชา และสารระเหย) จำนวน 1,472 ราย ผู้ต้องหาได้รวม 2,934 คน (งานสืบสวน สถานีตำรวจภูธร อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี, 2541)

จากปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในอำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี แสดงให้เห็นว่าประชากรส่วนหนึ่งขาดคุณธรรม จริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และความเมตตา กรุณา ถ้าหากไม่ได้รับการป้องกันและแก้ไขโดยเร่งด่วน ย่อมส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อไปในอนาคต สำหรับโรงเรียน ชีทวนวิทยาสามักคี่ก็ประสบปัญหาคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติผิดระเบียบวินัยของโรงเรียน เช่น การก่อเหตุทะเลาะวิวาท การขาดเรียน การหนีเรียน การหนีเข้าแถวเคารพธงชาติ

และการแต่งกายผิกระเปียบ เป็นต้น ดังนั้นจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข โดยการเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เด็กเยาวชน ที่เป็นกำลังสำคัญของ ท้องถิ่นและสังคมจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งนี้เพื่อป้องกันและไม่ให้เกิดปัญหาขึ้น โดยวิธีการ เสริมสร้างและพัฒนาสามารถทำได้ด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสม ซึ่งได้แก่ การจัดกิจกรรมวิธีการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนเพื่อให้ สามารถนำไปใช้ได้จริงในการพัฒนาจริยธรรมของคนในสังคม

ในฐานะที่ผู้วิจัยทำหน้าที่และรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนการสอน รายวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคลระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนชิววันวิทยาสามัคคี จังหวัด อุบลราชธานี มีความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชานี้ให้มีประสิทธิภาพและ เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยโดยการนำบทบาทสมมติ ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นวิธีสอนที่รวมวิธีการหลาย แบบเข้าด้วยกัน ซึ่งได้แก่ แบบกรณีตัวอย่าง แบบแก้ปัญหา แบบอภิปราย และเป็นรูปแบบ การสอนที่เน้นกระบวนการที่สามารถใช้พัฒนาทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียน มาใช้ทดลองสอน เกี่ยวกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยเป็น แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนแก่นักเรียนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ รวมทั้งต้องการ ศึกษาว่าในโรงเรียนนี้ การพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะสามารถดำเนินการได้หรือไม่ และผลการศึกษาจะเป็นแบบอย่างแก่ผู้สอนในโรงเรียนต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติต่อระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และความเมตตากรุณา
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนทั้ง 4 ด้าน หลังการเรียนการสอน แบบบทบาทสมมติ

สมมติฐานการวิจัย

ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน รายวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคลแตกต่างกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ผู้วิจัยใช้ระดับขั้นของจริยธรรมแบบวัฒนธรรมไทย ตามแนวคิดของคณะกรรมการ โครงการศึกษาจริยธรรมไทย

กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2523 ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 การให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำดีเพื่อผลประโยชน์ตอบแทนให้กับตนเอง

ระดับที่ 2 การให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำดีเพื่อผลประโยชน์ของผู้คนที่ใกล้ชิด

ระดับที่ 3 การให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำดีเพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่

ระดับที่ 4 การให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำดีเพื่อความถูกต้องดีงามอันเป็นอุดมคติ หรืออุดมการณ์ในจิตใจ (หรือแบบที่เรียกว่า ทำความดีเพราะอยากทำ หรือทำความดีเพื่อความดี)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชิวทวนวิทยาสามัคคี อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542

2. เนื้อหา ได้แก่ เนื้อหาในรายวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล คือ (1) คุณธรรมความมีระเบียบวินัย (2) คุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต (3) คุณธรรมความรับผิดชอบ (4) คุณธรรมความเมตตากรุณา

3. ตัวแปร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ

3.2 ตัวแปรตาม คือ ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาทสมมติ หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในปัญหาเกี่ยวกับมนุษย์สัมพันธ์ อารมณ์ เจตคติ และค่านิยมของคนอื่น ตลอดจนการฝึกทักษะการคิด การวิเคราะห์ การอภิปราย การแก้ปัญหา และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

ผลการใช้บทบาทสมมติ หมายถึง ผลที่เกิดจากการนำวิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งได้จากการทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน

ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง ระดับของความคิดอย่างมีเหตุผลของบุคคลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมที่แสดงถึงจริยธรรม ใดๆอย่างหนึ่ง

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติในคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และความเมตตาากรุณา

รายวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล หมายถึง วิชาบังคับเลือกในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ ต่อ 1 ภาคเรียน

ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การสำรวมกาย วาจา ใจ ให้อยู่ในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ จรรยาบรรณ กฎหมาย หรือข้อตกลงที่สังคมยอมรับ ถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อให้คนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเอง และสังคม

ความรับผิดชอบ หมายถึง การรู้จักหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจระมัดระวังให้บรรลุผลสำเร็จ ทั้งต่อตนเอง และสังคม

ความเมตตาากรุณา หมายถึง การเสียสละสิ่งของ กำลังกาย กำลังความคิด หรือผลประโยชน์ส่วนตัวให้กับผู้อื่น นิยมการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่น กล่าววาจาเหมาะสม ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และแสดงความเป็นมิตรแท้

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึง ผลการใช้บทบาทสมมติต่อระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้
2. ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาความมีจริยธรรมและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนได้
3. ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอื่นต่อไป